

Затворање

*Извадок од 2-от Општ извештај на КСТ,
објавен во 1992*

44. Како вовед, треба да се нагласи дека пред посетата на некој затвор КСТ мора да испита многу прашања. Се разбира, обрнува посебно внимание на сите тврдења за малтретирање на затворениците од страна на персоналот. Меѓутоа, за мандатот на КСТ се важни сите аспекти на условите за престој во затворот. Малтретирањето може да има повеќе форми, а многу од нив може да не се намерни туку резултат на организациски пропусти или неадекватни ресурси. Затоа, од значителна важност за КСТ е севкупниот квалитет на живеење во една установа. Тој квалитет на живеење во голема мерка ќе зависи од активностите што се нудат на затворениците и општата состојба на односите меѓу затворениците и персоналот.

45. КСТ внимателно ја следи атмосферата што преовладува во една установа. Промовирањето на конструктивни наспроти конфронтациски односи меѓу затворениците и персоналот ќе послужи за намалување на тензијата што е својствена на секоја затворска средина и токму заради тоа значително ќе ја намали веројатноста од појава на насилни инциденти и малтретирање што би следело. Накусо, КСТ се залага духот на комуникација и грижа да ги следи мерките за контрола и ограничување на слободата. Еден таков пристап, кој ни одблизу не ја подрива безбедноста на установата, може само да ја зголеми истата.

46. Прекубројноста е прашање што е од директна важност за мандатот на КСТ. Сите служби и активности во затворот ќе бидат неповолно засегнати ако од нив се бара да згрижат повеќе затвореници отколку што е предвидено да бидат сместени. Севкупниот квалитет на живеење во установата ќе биде намален, можеби и значително. Покрај тоа, нивото на прекубројност во затворот или во некој негов дел може да биде такво да биде нечовечко или понижувачко од физичка гледна точка.

47. Од пресудна важност за добросостојбата на затворениците е задоволителна програма на активности (работа, едукација, спорт итн.). Тоа се однесува на сите установи, како за осудените затвореници така и за оние што чекаат на судење. КСТ забележува дека активностите во многу истражни затвори се крајно ограничени. Организацијата на режимски активности во такви установи, каде има прилично брза смена на приведени лица, не е лесна задача. Јасно е дека не станува збор за програми за индивидуализирано постапување од видот кон кој би можеле да се стремат во установи за осудени затвореници.

Меѓутоа, затворениците не може едноставно да бидат оставени со недели, па и со месеци да омлитуваат заклучени во своите ќелии, без оглед на тоа колку се добри материјалните услови во самите ќелии. КСТ смета дека треба да постои стремеж да се обезбеди затворениците во истражните затвори да може да поминат разумно време од денот (8 часа или повеќе) надвор од ќелиите, ангажирани околу содржински активности од различна природа. Се разбира, режимите во установите за осудени лица треба да бидат дури и поповолни.

48. Посебно треба да се споменат вежбите на отворено. Условот на затворениците да им се дозволи секој ден барем еден час вежбање на чист воздух нашироко се прифаќа како основна заштита (по можност тоа треба да биде дел од некоја поширока програма на активности). КСТ сака да нагласи дека на **сите затвореници без исклучок** (вклучително и оние што престојуваат во самица како казна) треба да им биде понудена можноста секојдневно да вежбаат на отворено. Исто така, очигледно е дека објектите за вежбање на отворено треба да бидат доволно пространи, а кога е тоа можно, да има засолниште од лоши временски прилики.

49. Суштински компоненти за една хумана средина се лесно достапен пристап до тоалет и одржување на добри хигиенски стандарди.

Во врска со тоа, КСТ мора да нагласи дека не ја одобрува практиката што ја има во одредени земји затворениците да вршат физиолошки потреби во кофи во своите ќелии (кои потоа се "истураат" во одредено време). Во ќелијата треба да има тоалет (по можност како санитарен додаток) или треба да постојат начини што ќе им овозможат на затворениците на кои им е потребен тоалет во секое време да бидат пуштени од ќелиите без поголемо задржување (вклучително и ноќе).

Освен тоа, затворениците треба да имаат адекватен пристап до тушеви или бањи. Пожелно е во самите ќелии да има текушта вода.

50. КСТ би сакал да додаде дека е особено загрижен кога во некоја установа ќе утврди комбинација од прекубројност, лош режим на активности и неадекватен пристап до тоалет/бања. Свкупниот ефект од такви услови може да се покаже како крајно погубен за затворениците.

51. Исто така, многу е важно затворениците да одржуваат разумно добри контакти со надворешниот свет. Над се, на затвореникот мора да му се овозможи да ги сочува своите односи со семејството и блиските пријатели. Водечки принцип треба да биде промовирањето на контакт со надворешниот свет. Сите ограничувања на таквиот контакт треба да се засноваат исклучиво на доволно цврсти безбедносни причини или проблеми со расположивите ресурси.

КСТ би сакал во тој контекст да ја нагласи потребата од одредена флексибилност во однос на примената на правилата за посети и телефонски контакти кога се работи за затвореници чии семејства живеат далеку (што ги прави редовните посети неизводливи). На пример, на таквите затвореници треба да им се дозволи да го собираат времето за посета и/или да им се дадат подобри услови за телефонски контакти со семејствата.

52. Секако дека КСТ внимава и на посебните проблеми со кои може да се сретнат одредени специфични категории на затвореници, на пример: жени, малолетници и странци.

53. Затворскиот персонал повремено мора да употреби сила за да може да контролира насилни затвореници, а во исклучителни случаи дури може и да се послужи со инструменти за физичко ограничување. Јасно е дека тоа се високо ризични ситуации кога станува збор за можно малтретирање на затворениците и како такви бараат специфични обезбедувања.

Затвореникот врз кого се употребени било какви мерки на сила има право да биде итно прегледан и ако е потребно лекуван од доктор. Овој преглед треба да се врши без присуство на немедицински персонал, а резултатите од прегледот (вклучително и релевантни изјави на затвореникот и заклучоци на лекарот) треба да бидат формално заведени и да бидат достапни на затвореникот. Во ретки случаи кога е потребно да се употребат инструменти на физичко ограничување, односниот затвореник треба да се чува под постојан и адекватен надзор. Покрај тоа, инструментите за ограничување треба да се отстранат при првата можност за тоа, а не треба никогаш да се применуваат или нивната примена да се продолжува како средство за казнување. На крајот, за секој случај на употреба на сила против затворениците треба да постои записник.

54. Ефикасните постапки за приговори и инспекција се фундаментални осигурувања од малтретирање во затворите. Патот за поднесување жалби треба да е отворен за затворениците како во контекст на затворскиот систем така и надвор од него, вклучително и можноста да имаат доверлив пристап до соодветен орган. КСТ придава особена важност на редовните посети на секоја затворска установа од страна на независно тело (на пр. Одбор на посетители или надзорен судија) кое има овластување да сослушува (а ако е потребно и да презема акции) за жалбите на затворениците и да ги проверува просториите на установата. Таквите тела меѓу другото може да имаат важна улога во премостување на разликите што се појавуваат меѓу затворската управа и одреден затвореник или затвореници воопшто.

55. Исто така, во интерес и на затворениците и на затворскиот персонал е формално да се воспостават јасни дисциплински постапки што ќе се применуваат во практиката. Секоја сива зона во оваа област го носи ризикот од развој на неофицијални (и неконтролирани) системи. Дисциплинската постапка за затворниците ќе обезбеди право да бидат сослушани за прекршоците кои се тврди дека ги извршиле и право на жалба до повисок орган против наметнатите казни.

Покрај формалната дисциплинска постапка, често постојат и други постапки според кои затвореникот може присилно да биде одвоен од останатите заради дисциплински/безбедносни причини (на пр. во интерес на "одржување на редот" во одредена установа). Овие постапки треба да бидат придружени со ефикасни обезбедувања. Затвореникот треба да биде информиран за причините за мерката што се презема против него, освен ако безбедносните услови не диктираат поинаку¹, да му се даде можност да ги изрази своите ставови за тоа прашање и да може да ја оспори мерката пред соодветен орган.

56. КСТ обрнува особено внимание на затворениците кои од било која причина се држат во услови слични на самица (за дисциплински цели, како резултат на нивното "опасно" или "проблематично" однесување, во интерес на одредена кривична постапка, по нивно барање).

Принципот на пропорционалност бара да се постигне рамнотежа меѓу условите од случајот и примената на режим од видот на самица, што претставува чекор кој може да има многу штетни последици за односното лице. Во одредени околности, затворањето во самица

¹ Овој услов подоцна е преформулиран како следи: затвореникот треба писмено да биде информиран за причините за мерката што се презема против него (се подразбира дека дадените причини може да не содржат поединости чие прикривање од затвореникот се оправдува со безбедносни барања).

може да претставува нечовечко и понижувачко постапување, а во секој случај сите форми на затворање во самица треба да бидат што е можно пократки.

Во случај таквиот режим да се наметнува или применува по барање на затвореникот, суштинско обезбедување е кога односниот затвореник или некој затворски службеник во име на затвореникот ќе побара лекар, истиот да биде повикан без одлагање со цел да изврши преглед на затвореникот. Резултатите од тој преглед, вклучително и мислењето за физичката и менталната состојба на затвореникот, а доколку е потребно и предвидливите последици од натамошна изолација, треба да бидат составени во писмена изјава што ќе се достави до надлежните органи.

57. Трансферот на проблематични затвореници е друга практика што е од интерес на КСТ. Со одредени затвореници е крајно тешко да се справат, па трансферот на таквиот затвореник во друга установа понекогаш е неопходен. Меѓутоа, постојаното преместување на некој затвореник од една установа во друга може да има многу штетни последици врз неговото психолошко и физичко здравје. Покрај тоа, затвореникот во таква положба ќе има тешкотии во одржувањето на соодветни контакти со семејството и адвокатот. Свкупниот ефект на постојаните трансфери врз затвореникот под одредени услови може да претставува нечовечко и понижувачко постапување.